

Paragraaf 6.6

Voorbeelden met het uitdrukken van tijd

In aansluiting op de tekst in het boek in paragraaf 6.6 volgt hierna een tweede voorbeeld op basis van de tekst 'Rossi winnaar derde etappe Tour de France'. Het onderwerp dat hier aan de orde komt, is het uitdrukken van tijd. De tekst leent zich daar goed voor, omdat er verschillende bepalingen van tijd in voorkomen: *in de derde etappe van de Tour de France, wederom, ruim twee minuten later, drie seconden na de winnaar, met bijna vijf minuten achterstand en een minuut na Rossi*.

Rossi winnaar derde etappe Tour de France

In de derde etappe van de Tour de France bleek de Italiaan Rossi wederom de snelste. Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val ruim twee minuten later over de finish. Rossi behoudt hierdoor de hoogste plaats in het algemeen klassement. Grootste verrassing was de Fransman Durand, die drie seconden na de winnaar over de eindstreep reed. De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte met bijna vijf minuten achterstand. Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton een minuut na Rossi eindigde.

Waar mogelijk zullen we bij deze tekst opdrachten met een probleemoplossend karakter formuleren, omdat deze in intellectueel opzicht stimulerend zijn en aanzetten tot meer betekenisonderhandeling en informatie-uitwisseling tussen de leerders (zie ook hoofdstuk 2 *Taalonderwijs en didactiek*).

Herkenning en bewustwording

Bij herkenning en bewustwording van grammaticale structuren gaat het erom de aandacht van de leerders op een bepaalde structuur te vestigen, hen deze te laten herkennen en hen ervan bewust te maken. De mate van sturing is bij deze activiteiten over het algemeen hoog. In termen van figuur 6.1 gaat het erom de aanwezige impliciete kennis te mobiliseren en deze om te zetten in expliciete kennis. Activiteiten gericht op herkenning en bewustmaking betreffen introductie, identificatie en beoordeling van een bepaalde structuur, alsmede het aangeven van relaties.

Introductie van een onderwerp

Het onderwerp tijd en het uitdrukken daarvan kan geïntroduceerd worden door leerders te vragen hoeveel tijd het hun heeft gekost om van huis naar de les te komen (inventariseren). Eventueel kunnen deze tijden in op- of aflopende duur geordend worden (ordenen en sorteren) en kan worden vastgesteld wie het kortst en wie het langst onderweg is (vergelijken). Het gaat hier dus om het uitdrukken van tijd in brede zin en niet zozeer om elementaire kennis van klokkijken en kunnen zeggen hoe laat het is, die bij halfgevoerde leerders bekend wordt verondersteld.

Identificatie van een structuur

Nadat het onderwerp tijd geïntroduceerd is, wordt de leerders gevraagd om de tekst over de Tour de France te lezen en daarin alle woorden te markeren die een tijdsaanduiding aangeven. Benadruk bij de bespreking hiervan dat ze niet alleen *twee minuten, drie seconden* en *vijf minuten* hadden moeten

aanstrepen, maar ook *ruim twee minuten later, drie seconden na de winnaar, met bijna vijf minuten achterstand*, enzovoort.

Als het niet – zoals in ons voorbeeld – om een geschreven maar om een gesproken tekst zou gaan, dan zouden de leerders de tekst kunnen beluisteren met voor zich een uitgeschreven versie met daarin een aantal gaten. Uiteraard betreffen de gaten in dit geval de tijdsbepalingen. Aan de leerders vervolgens de taak om de tekst te completeren. Deze oefening in woord-voor-woord verstaan dwingt hen zich rekenschap te geven van de juiste vorm van de tijdsbepalingen.

Luister naar de tekst en vul de ontbrekende woorden in.

Rossi winnaar derde etappe Tour de France

In de 1 etappe van de Tour de France bleek de Italiaan Rossi wederom de snelste. Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val 2 twee 3 4 over de finish. Rossi behoudt hierdoor de hoogste plaats in het algemeen klassement. Grootste verrassing was de Fransman Durand, die drie 5 6 de winnaar over de eindstreep reed. De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte 7 8 vijf minuten 9 . Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton een minuut 10 Rossi eindigde.

Beoordeling van een structuur

Op verschillende manieren kan aan leerders gevraagd worden een oordeel over een bepaalde structuur te geven, bijvoorbeeld door hun waar/niet-waar-vragen voor te leggen, zoals:

- 1 Jensen finishte bijna twee minuten later dan Rossi. (= niet waar)
- 2 Durand kwam drie seconden na Rossi over de finish. (= waar)
- 3 Mulder en Maes reden tegelijk over de finish. (= niet waar)

In voorgaande voorbeelden moeten de leerders op inhoudelijke gronden bepalen of de gedane uitspraken al dan niet kloppen. Een alternatief is de leerders te vragen naar een grammaticaliteitsoordeel, door hen te laten aangeven of een zin al dan niet correct geformuleerd is, zoals:

- 1 Peter Mulder finishte met bijna vijf minuten achterstand. (= correct)
- 2 Peter Mulder finishte met bijna vijf minuut achterstand. (= discutabel?)
- 3 Peter Mulder finishte met een achterstand van bijna vijf minuut. (= niet correct)

Het is ook mogelijk cursisten een oordeel te laten geven over de passendheid van een uitspraak in een bepaalde situatie, zoals:

- 1 Grootste verrassing was Durand, die drie seconden na de winnaar finishte. (= passend)
- 2 Grootste verrassing was Durand, die na de winnaar finishte. (= niet passend, want te weinig specifiek)

Het aangeven van relaties

Bij grammatica gaat het om de manier waarop woorden tot grotere betekenisgehelen gecombineerd worden. Leerders moeten deze verbanden doorzien. Zij kunnen daarin geoefend worden door hun te vragen deze relaties aan te geven. Bijvoorbeeld door de renners uit de tekst over de Tour de France in volgorde van binnenkomst te ordenen.

Lees 'Rossi winnaar derde etappe Tour de France' en geef aan in welke volgorde de renners eindigen (Rossi, Jensen, Durand, Mulder, Maes).

- 1 Rossi
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Verwerking en toepassing

De activiteiten gericht op verwerking en toepassing doen geleidelijkaan een groter beroep op de (re)productieve vaardigheden van de leerders. Achtereenvolgens komen de volgende activiteiten aan de orde: eerst reconstructie van een tekst door middel van redelijk gestuurde activiteiten, waarbij de reproductie van de aanwezige grammaticale kennis centraal staat: zinnen in de goede volgorde zetten, een tekst compleet maken, knippen en plakken en dictoglos. Daarna toepassing en automatisering van grammaticale kennis aan de hand van activiteiten met een geringe mate van sturing, zoals het uitvoeren van een onderzoekje, om de leerders zo goed mogelijk voor te bereiden op de communicatieve eisen die in een natuurlijke situatie gelden.

Zinnen in de goede volgorde zetten

Om de leerders de samenhang van een tekst te laten doorzien, worden de zinnen in willekeurige volgorde gezet. De leerders moeten de oorspronkelijke tekst reconstrueren. Vaak zijn er verschillende oplossingen mogelijk. In het voorbeeld hierna is de oorspronkelijke volgorde van de eerste drie zinnen 3-6-4, maar de volgorde 3-4-6 is ook mogelijk. De resterende zinnen kunnen in elke willekeurige volgorde worden geplaatst. Door de cursisten in tweetallen te laten werken, kunnen ze samen bespreken voor welke oplossing zij kiezen en waarom.

Zet de zinnen in de goede volgorde.

Rossi winnaar derde etappe Tour de France

- 1 De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte met bijna vijf minuten achterstand.
- 2 Grootste verrassing was de Fransman Durand, die drie seconden na de winnaar over de eindstreep reed.
- 3 In de derde etappe van de Tour de France bleek de Italiaan Rossi wederom de snelste.
- 4 Rossi behoudt hierdoor de hoogste plaats in het algemeen klassement.
- 5 Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton een minuut na Rossi eindigde.
- 6 Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val ruim twee minuten later over de finish.

Een tekst compleet maken

Een andere manier voor verwerking van tijdsbepalingen is leerders te confronteren met ontbrekende informatie in een tekst. De leerders krijgen daarbij als opdracht de tekst compleet te maken. In de tekst van de ene leerder ontbreekt informatie die wel in de tekst van de andere leerder is opgenomen en omgekeerd, zodat er sprake is van een informatiekloof. Door elkaar vragen te stellen, moeten de leerders samen de oorspronkelijke inhoud van de tekst zien te achterhalen. Ter illustratie is hierna een bewerking opgenomen van de voorbeeldtekst, waarbij de leerders elkaar wanneer-vragen kunnen stellen.

Tekst A

- 1 In de derde etappe van de Tour de France bleek de Italiaan Rossi wederom de snelste.
- 2 Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val _____ over de finish.
- 3 Grootste verrassing was de Fransman Durand, die drie seconden na de winnaar over de eindstreep reed.
- 4 De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte _____.
- 5 Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton een minuut na Rossi eindigde.

Tekst B

- 1 _____ bleek de Italiaan Rossi wederom de snelste.
- 2 Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val ruim twee minuten later over de finish.
- 3 Grootste verrassing was de Fransman Durand, die _____ over de eindstreep reed.
- 4 De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte met bijna vijf minuten achterstand.
- 5 Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton _____ eindigde.

Knippen en plakken

Een derde manier van grammaticale verwerking is om in een tekst overbodige woorden weg te strepen (knippen) of er ontbrekende woorden aan toe te voegen (plakken). In beide gevallen hebben de leerders tot taak in twee- of meertallen de gewijzigde teksten in originele staat terug te brengen (zie hierna). Zoals elders in deze paragraaf hebben we ons bij het knippen en plakken in dit voorbeeld gefocust op de tijdsbepalingen. Verder hebben we voor het gemak van de lezer de overtollige woorden gecursiveerd in de knipversie, terwijl in de plakversie met x de plaats van een ontbrekend woord is aangegeven. Het is uiteraard niet de bedoeling dat de leerders deze clues krijgen aangeboden.

Knippen: Streep in elke zin het overtollige woord weg.

- 1 In de derde etappe van de Tour de France bleek de Italiaan Rossi wederom *opnieuw* de snelste.
- 2 Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val *na* ruim twee minuten later over de finish.
- 3 Grootste verrassing was de Fransman Durand, die *over* drie seconden na de winnaar over de eindstreep reed.
- 4 De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte met bijna vijf minuten *later* achterstand.
- 5 Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton een minuut *tijd* na Rossi eindigde.

Plakken: Voeg in elke zin het ontbrekende woord toe.

- 1 In de x etappe van de Tour de France bleek de Italiaan Rossi wederom de snelste.
- 2 Zijn belangrijkste tegenstander Jensen kwam door een val ruim twee minuten x over de finish.
- 3 Grootste verrassing was de Fransman Durand, die drie seconden x de winnaar over de eindstreep reed.
- 4 De best gekwalificeerde Nederlander, Peter Mulder, finishte x bijna vijf minuten achterstand.
- 5 Snelste Belg was Alex Maes, die als aanvoerder van het peloton x minuut na Rossi eindigde.

Een tekst reconstrueren

De werkvorm is opnieuw **dictoglos**. De procedure is als volgt:

- 1 De docent leest, in normaal spreektempo, een (niet te lange) tekst voor aan de klas, terwijl de leerders luisteren.
- 2 De docent leest de tekst een tweede keer voor, waarbij de leerders aantekeningen maken.
- 3 De leerders gaan in groepjes van drie of vier uiteen en proberen samen, op basis van hun aantekeningen, de tekst te reconstrueren.
- 4 De gereconstrueerde tekst hoeft geen letterlijke weergave van het origineel te zijn, maar hij moet wel inhoudelijk kloppen en grammaticaal correct zijn.
- 5 Als de leerders klaar zijn, vergelijken ze hun tekst met het origineel. De docent geeft waar nodig feedback.

Cruciaal in dit proces is de derde stap, de reconstructiefase, waarin de leerders het met elkaar eens moeten zien te worden over de correcte formulering van de inhoud, omdat de tekst die zij gaan leveren zowel inhoudelijk als grammaticaal moet kloppen. Een tekst als 'Rossi winnaar derde etappe Tour de France' is hiervoor uitstekend geschikt.

Een onderzoekje uitvoeren

Tot nu toe hebben we werkvormen gepresenteerd waarin sprake is van een redelijke mate van sturing. Maar uiteindelijk moeten de leerders de gelegenheid krijgen om de kennis van een bepaalde constructie te automatiseren tijdens activiteiten met weinig tot geen sturing. Het gaat, met andere woorden, om min of meer vrije oefenvormen waarbij het geleerde op een zo natuurlijk mogelijke manier kan worden toegepast. Werkvormen die daarvoor in aanmerking komen, zijn het uitwisselen van persoonlijke ervaringen, het samen oplossen van een probleem of het samen voltooien van een grotere creatieve of intellectueel uitdagende opdracht. We geven hier als voorbeeld het uitvoeren van een klein onderzoekje, waarbij enkele van deze werkvormen met elkaar gecombineerd worden.

In ons geval zou de onderzoeksvraag kunnen luiden: hoe lang is de NT2-cursist gemiddeld onderweg naar de les? Een dergelijk onderzoekje begint met de manier waarop we het uitdrukken van tijd in deze paragraaf hebben geïntroduceerd: vraag leerders hoeveel tijd het hun kost om van huis naar de les te komen (inventariseren). Zet deze gegevens in oplopende volgorde en bepaal wie het kortst en wie het langst onderweg is (vergelijken). Maar waar deze exercitie bij de introductie van het grammaticale onderwerp stopte, vragen we de leerders nu om ook antwoord te geven op aanvullende vragen, zoals: hoeveel tijd ben je kwijt als je een alternatief vervoermiddel gebruikt; ben je dan korter of langer onderweg, en hoeveel scheelt dat precies? Uiteraard moeten de leerders ook verslag doen van het onderzoek, waarbij ze gebruik moeten maken van de in de voorgaande opdrachten geoefende manieren

om tijdsduur en tijdsverloop uit te drukken. Deze verslaglegging gebeurt in eerste instantie schriftelijk, waarna de leerders mondeling geïnterviewd kunnen worden over de bevindingen die ze op schrift hebben gesteld.

Een variant op het klassieke interview met een interviewer en een geïnterviewde is de werkvorm drie-in-één, waarbij drie cursisten in de huid van één persoon kruipen (de geïnterviewde) en als één persoon antwoord geven op de vragen van de interviewer, waarbij ze om de beurt steeds maar één woord mogen zeggen. Deze werkvorm wordt over het algemeen door zowel interviewer als geïnterviewden en publiek (de rest van de klas) als bijzonder inspirerend en grappig ervaren. De crux zit hem in het samen formuleren van een goede Nederlandse zin. Stel dat als begin van een zin door cursist nummer één en twee de woorden *Martina reist* zijn genoemd, dan kan nummer drie daarop doorgaan met het woord *veel* (*Martina reist veel*), maar ook met het woord *het* (*Martina reist het*). Dan is degene die de vierde beurt heeft, gedwongen om een superlatief te gebruiken als *langst* (*Martina reist het langst*), enzovoort. De geïnterviewden moeten, kortom, erg gespitst zijn op de manier waarop de zin kan worden vervolgd, waarbij de overige cursisten als jury kunnen optreden: wie maakt een fout en is 'af'?